

Maar de waarheid is hard.

Het lezen van eerlijke boeken is voorwaar geen genoegen.

Ge kunt ze niet in de huiskamer laten liggen.

Wanneer een Christen ze leest, gaat hij in zijn binnenkamer om zich voor God te verootmoedigen. En zijn ziel schreit naar de openbaring van de heerlijkheid van Jezus Christus, die het leven verlost van het verderf.

Een door en door onchristelijk boek, vol van verderf, las ik van Jan de Hartog: „Ave Caesar”.

Dat is eigenlijk een ellendig boek. Maar hoe kan dat anders, als er niets, maar dan ook letterlijk niets, van Jezus Christus in is?

De mensen in dit boek hebben radicaal met God afgerekend. Ze kennen het geloof zelfs niet van uit de verte. Wat vage jeugdherinneringen, dat is al.

Het is de geschiedenis van een slapen jongen, wiens idealen en heele leven stuk slaan op de moeilijkheden der werkeloosheid.

„Verloren — verloren...”, dat is het refrein van dit boek.

Dat roept een jongen in stervensnood uit in het eerste hoofdstuk. Dat herhaalt de hoofdfiguur van dag tot dag.

En ja, de schrijver heeft gelijk: een leven, elk leven zonder Christus, is in den grond een verloren leven. Al wat het meer lijkt, is maar schijn. Dat is zakelijk de waarheid.

Maar dat komt niet, zoo als de schrijver ons wil suggereren, doordat de tegenwoordige jonge menschen tijdens den oorlog werden geboren, maar omdat er iedereen dag sprake is van zonde, maar geen enkelen dag van het evangelie. Dat geldt van iedere generatie.

Ook vorige generaties werden beschreven onder den kenmerkenden titel Armoede. Maar toen was het heel wat makkelijker, dan nu, na den oorlog, om een zekeren schijn op te houden.

Ook de literatuur is eerlijker.

Behalve op één punt.

Behalve wat betreft den dominee.

Zijn dan kerk en wereld zoo ver uit elkaar geslagen, dat een modern, ongeloovig schrijver het fenomeen „dominee” in de werkelijkheid niet kent en niet tekenen kan? Zoodat hij, als hij een beeld daarvan noodig heeft om de een of andere reden, dit gemakshalve ontleent aan de dominees-caricaturen uit een vorige periode?

Waarom laten ze den dominee er dan liever niet buiten?

In het boek van De Hartog is de figuur op blz. 75 totaal overbodig. Ziehier zijn portret:

„die een gezicht had als een walrus en op zijn buik een groote gouden ketting, die hij gewonnen had met scherpshieten”.

Dit is een zeer ouderwetsch plaatje in een zeer modern boek.

En een leelijk plaatje ook.

Dit is een caricatuur uit den tijd, toen men geen werkelijkheid teekende, maar zijn afkeer tegen kerk en godsdienst vorm gaf in de figuur van een huichelaar of sukkel als predikant.

Zoo loopen er immers honderden predikanten rond door de romans van tien, vijf en twintig jaar geleden?

In de moderne zakelijkheid vormen ze echter een anachronisme.

Daarbij komt, dat we in het boek Ave Caesar een aanwijsbare situatie hebben.

Er wordt geschreven over den predikant, die in 1930 catechisatie gaf aan de leerlingen van de kweekschool voor de zeevaart aan de Prins Hendrikkade te Amsterdam. Nu lust het me niet, na te gaan welke collega hier publiek voor gek gesteld wordt. Want al de trekken in dit beeld toonen, dat we hier niet met een zakelijke beschrijving, doch met een zeer ouderwetsche fantasie te maken hebben.

Die buik met de zware gouden ketting, verraadt genoeg de onmacht om op dit gebied iets nieuws te fantaseeren.

Voorals, als er een zeer bepaalde omgeving wordt aangewezen, is die machteloze fantasie een onvergeeflijk ding.

Van deze catechisatie nu worden bijzonderheden verteld, die te dwaas zijn om los te loopen; en waar alleen iemand, die niets weet van dit stukje levenswerkelijkheid, in loopen kan.

„De eerste avond zei de dominee, dat het de bedoeling van het bestuur van de Zeevaartschool was, dat we ons na afloop van de studie zouden laten aannemen, wanneer we dat wilden. Er stond in de belijdenis, dat we het met de beginselen der kerk eens moesten zijn, maar dat was zoo erg niet, want er stond letterlijk: in hoofdzaken. De hoofdzaken was, dat je aan God geloofde, en er zou over een paar maanden wel niemand meer zijn, die dat niet deed. Hij zou het ze wel leeren. Bovendien kreeg je van het bestuur, als je je liet aannemen, een bijbel cadeau, verguld op snee.”

Het is duidelijk, dat hier een Hervormd predikant bedoeld moet zijn. Maar ik weiger te ge-

looven, dat een Hervormd predikant van Amsterdam, anno 1930, zijn taak als catecheet zoo opvat. Laat hij misschien vrijzinnig zijn, hij is toch niet gek.

Men kan een predikant teekenen als vervelend, als hoogmoedig, als ouderwetsch of wat ook — want de werkelijkheid, ook hier, is zeer bont. Maar een figuur als hierboven geteekend, bestaat eenvoudig niet.

Heel het boek toont overigens een scherp kijk op de dingen. Raak worden menschen en gebeurtenissen aangeduid. Hoe triest en hoe liederlijk het ook is, wat we lezen, het draagt een stempel van echtheid.

Maar die bladzij over den dominee is onwaar.

Er staan verder over den godsdienst nog verschillende dingen in, die om bij te hullen zijn.

„Voor mij is God zoo’n klein mannetje, hij zit binnen in je, ergens in je borst”. Hoe kan het ook anders, als men niets weet van Jezus? Dan zoekt men troost bij kinderlijke fantasieën in sentimentele stemmingen, maar als de werkelijkheid die droomen verstoort, blijft er niets anders over dan: verloren... verloren. Ook die goddelooze vroomheden in dit boek maken den indruk van echtheid.

Maar die dominee van blz. 75 is onwerkelijk. Een mislukte fantasie.

In den meest alledaagschen zin van het woord, is onwaar de bewering, dat alle kweekelingen naar éénzelfde catechisatie moesten.

Dit is eenvoudig met de feiten in strijd.

De schrijver is blijkbaar zelf wel op de Kweekschool voor de Zeevaart geweest. Dat komt uit in verschillende details, die men moeilijk van hooren zeggen kan hebben.

Maar wat die catechisatie betreft, heeft ouderwets-bevooroordeelde fantasie de leemten in de herinnering opgevuld.

Als er staat: „er was maar één catechisatie, of je nou Roomsche was of Jood of wat anders, dat gaf allemaal niets. Er was maar één catechisatie, daar kon je naar toe.”, dan is dat eenvoudig onjuist.

Ik heb gereformeerde jongens gekend en ken er nog, die tijdens hun verblijf aan de kweekschool verlof kregen, om catechetisch onderwijs te ontvangen van een der gereformeerde predikanten van Amsterdam. En ik kan me niet anders voorstellen, of ook voor Roomsche leerlingen zal een dergelijke regeling bestaan.

Voor ons blijft de vraag: hoe komt een modern schrijver er toe, zoo’n onzakelijke bladzij te schrijven in zijn zakelijken roman?

Hoe moet een dergelijk verschijnsel worden verklaard? Op dit psychologisch probleem zich te bezinnen is van groot belang.

Doch in dit artikel ging het er mij slechts om, dien dominee van Jan de Hartog te verzamelen tot zijn vaderen uit den tijd der valsche romantiek, toen men dergelijke figuren ten tooneele voerde uit hatelijkheid of totaal gebrek aan kennis der werkelijkheid.

Heemstede.

A. DONDORP.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Hoe staat het met de Zending in Oost-Indië?

Eenigen tijd geleden vestigden wij de aandacht op het zeer belangrijke boek van William Paton: Christianity in the eastern conflicts. Na een studiereis door het Oosten gaf Paton, secretaris van The International Missionary Council, in dit boek het resultaat van zijn ervaringen en beschouwingen. Ter voorbereiding van de groote Wereld-Zendingsconferentie te Hangchow heeft deze vruchtbare schrijver ons een grooten dienst bewezen.

Wij wezen echter in onze bespreking erop, dat Paton wel Java bezocht, maar zich toch hield aan de uiteenzettingen over Japan, China, Engelsch-Indië en het Nabije Oosten. Wij betreunden dit; de Engelsch sprekende wereld mocht wel eens iets van Nederlandsch-Indië hooren! Het zou hun geen kwaad doen. Maar klagen brengt geen verbetering aan.

Trouwens, ook wij, Nederlanders, hebben er behoefte aan om eens kort en krachtig antwoord te krijgen op de vraag: En hoe staat het nu met de zending in ons Indië?

Op die vraag heeft Dr H. Kraemer, taalgeleerde op Java in het belang der zending, en nu pas benoemd tot hoogleraar aan de Universiteit te Leiden, het antwoord gegeven in een boekje, uitgegeven bij den boekhandel voor Inwendige en Uitwendige Zending te Den Haag, verschenen onder den titel: De huidige toestand van het Christendom in Ned.-Indië.

Ter aanvulling van het boek van William Paton zal men goed doen ook deze brochure van Kraemer aan te schaffen. Het boekje is bijna 90 bl. groot en kost slechts 65 ct. En het loont de moeite van lezen en bestudeeren vele malen.

Kraemer is duidelijk. Men voelt het op elke bladzijde, dat hij zijn onderwerp volkomen beheerscht. Als zendingsman heeft hij dan ook reeds een wereldvermaardheid verworven. Het lijkt ons toe, bij vroegere publicaties van zijn hand, dat hij positiever wordt in zijn beschouwingen; of misschien moeten wij zeggen, dat hij zich beslister uitdrukt, wat ons slechts genoegen doet.

De titel dient even gerechtvaardigd. Dr Kraemer doet dit zelf in een Inleiding, als hij na een breede uiteenzetting eindelijk opmerkt: „In den titel willen wij onder woorden brengen dat wij, bij alles wat wij zeggen, steeds het Christendom in Indië als een eenheid in onze gedachten hebben, m.a.w. dat wij, op den uitkijk staande naar den huidige toestand en de mogelijke toekomst-uitzichten, de Europeesche Christenen, de Inheemsche Christenen der Indische Kerk, en die der verschillende Zendingsvelden en zelfstandige Inheemsche Kerken, binnen dien uitkijk betrekken”.

Hij geeft dus niet alleen zijn gedachten over den toestand der zending. En hij heeft er goed aan gedaan, in een hoofdstuk van 25 bl. ons wat over de Indische Kerk mee te deelen; ik zal er wel niemand mee beleedigen, indien ik zeg, dat Kraemer ons hier vertelt, wat zeer velen, zelfs wel onder predikanten, onbekend is; en wat zij toch wel weten moeten. Als de schrijver in een noot op bl. 7 zegt, geheel en al te zwijgen over het Roomsche Katholieke deel der Christenheid in onze Oost, blijft hij in het vervolg niet bij dit woord; zie bijv. bl. 17. Maar het is wel zoo, dat dit een uitzondering is.

In zijn „Beschouwing der zendingsvelden” geeft Dr Kraemer een goed inzicht in den nood van Heidendom en Islam. Dat het heidendom ten doode is opgeschreven, wordt nu wel algemeen beseft. Het heeft geen grondslag en geen ruggegraat. Tegen den aanval der Westersche cultuur is het dan ook niet bestand, evenmin als tegen het binnendringen der groote godsdiensten. Over de wereld van het animisme is dan ook het doods-vonnis gestreken.

Het zal geen verlies zijn, als dit heidendom verdwijnt? Het zij zoo; maar erger dan het overgaan b.v. tot den Islam, acht Dr Kraemer het, zoo de heidenen wel zijn heidensche gebruiken uitwendig vasthoudt, maar toch wezenlijk de groote massa der ontworpen godsdienstlozen vermeerdert, waardoor hij in den afgrond valt van geestelijke verlamming en ontleding. Hier ontmoet de zending een nieuw probleem.

Eenigszins vreemd doet de zin aan: „In het licht van deze constellatie bezien, is het vergaderen der nog heel of half heidensche stammen in de Christelijke Kerk, afgezien van alle bijzondere zendingsmotieven, een weldaad voor deze volken, vooral met het oog op de toekomst”. Men meene niet, dat Dr Kraemer van oordeel is, dat deze volken als zoodanig naar de kerk moeten worden ingelijfd; dat kan natuurlijk alleen in den weg van bekeering.

In tegenstelling met het Animisme beleeft de Islam nog in enkele opzichten hier en daar een opwekking. De lezers van het boek van Ds Pol: De zending op Midden-Java ten Zuiden, herinneren zich den naam van Moehammadijja, welke in navolging van de zending, ook eigen scholen sticht, en door godsdienstonderwijs, propaganda, sociaal en philanthropisch werk wil bewijzen, dat de Islam een levende godsdienst is. Doch naast deze opleving is er toch stille ondermijning en verzwakking.

In deze wereld heeft het Christendom ingang gevonden.

Allereerst zijn er de Europeesche Christenen, die schier allen tot de Indische kerk behooren. Het doet ons echter goed te lezen: „De eenige groep Europeesche Christenen van belang, die buiten de Indische Kerk staat en zich door krachtig kerkelijk en godsdienstig leven onderscheidt, is die der Gereformeerde Kerken; haar ledental reikt ongeveer tot 4400”. Het is een klein getal, maar toch een krachtige kerngroep. Bovendien zijn zij de eenige Christenen niet; uit de Inlandsche bevolking zijn er reeds ongeveer 800.000 vergaderd op de zendingssterreinen, waarbij komen de 650.000 Inlandsche leden der Indische kerk.

Zoo berekent dan Dr Kraemer het getal Protestantische Christenen in ons Indië op ongeveer 1½ miljoen, met ruim 400.000 Roomschen. Het is niet veel op de meer dan 60 miljoen bewoners! Maar het getuigt toch wel van de kracht van het Evangelie! En jaarlijks neemt het aantal Christenen door den doop met ongeveer 40.000 toe.

Deze dorre cijfers krijgen nog meer beteekenis, indien men ons Indië vergelijkt met andere zendingsvelden. China b.v. telt 400 à 500 miljoen inwoners, dus 7 maal zooveel als in Ned.-Indië; toch zijn er geen 7 maal 1½ miljoen Christenen, doch slechts 6 à 700.000. In Engelsch-Indië wonen ongeveer 350 miljoen menschen; dus 6 maal zooveel als in ons Indië; maar toch zijn er geen 6 maal 1½ miljoen Christenen, doch slechts 2 miljoen.

Wij mogen dus van veel zegen spreken. Dat de zending vruchteloos is, wordt door de genoemde cijfers wel heel duidelijk weersproken.

Op twee terreinen in het bijzonder vestigt Dr Kraemer de aandacht: Borneo en Nieuw-Guinea.

Voorals de zijn zeer

Dat wij voor de Indië hie komst he zeggen, da der toeko telkens de Nederland heemsche sterke ne, hand hee mer uit; e fout schui nig over zendingen, genoeg kras oor zoo spreke

Bij het hoort zeer kerken; D stuk aan Inheemsche kwestie is „Voorzoo” deelen, is het meest geschiede

Dat het standighe jaar gelede beter de werd in d standighe

Als Dr Javaansche vamsche ken noem kerken te Voor de i band b.v. sche kerk dingsveld diep inga niet ondie ken over Java in d Java, een trouwens uit het o alleen bez belangrijk

Maar w bedoelt d noodig te op te we stelt in he Dr Kraem de moeilij spoedig ee dan wat punten, de



BUIT

Een

We heb het Bidu modera overleverie een diens zoals we lang geboe De LaGra eeuw-feest was de ee heel ons „ des lands heel wat v kon kome ging, die t obstinaat die beeger vloede uit gelijke. Vo ruimer te gelukkig g andering liberalisee Natuuri den van d formeerd echt Geref delijke gev Men tra lalinge gische boe die litera heel wat Bavincks g en vertalin